

גבולות היחידה: פרק כ"ו פסוקים כ"ג-ל"ג נושא היחידה: יצחק כורת ברית עם אבימלך

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים: 1

כללי:

יחידת לימוד זו עוסקת בברית חוזרת שאבימלך מלך גרר בא לכרות עם יצחק. לכאורה, אין צורך בברית הזאת, משום שאברהם כבר כרת ברית עם אבימלך (פרק כ"א פסוקים כ"ב-ל"ד). באותה ברית סוכם שתוקפה יהיה 'לי ולניני (=בני) ולנכדי' – כלומר, יצחק, שהוא בנו של אברהם, הוא חלק מהברית הזו. למעשה, כבר נכרתה ברית בין אבימלך ובין 'משפחת אברהם', לפחות לשלושה דורות. מה הצורך בברית זו שוב?

פתיחה:

נשאל: קרה לכם שרבתם עם חברים? מי שקרה לו – שירים יד. קרה לכם שהעדפתם ללכת למקום אחר בגלל מריבה עם חברים? מי שקרה לו – שירים יד. האם קרה שרבתם, הלכתם, ואז באו אליכם החברים שרבתם אתם, כדי לשחק אתכם? למה הם באים? (רוצים להשלים. רואים שאנחנו מצליחים ורוצים להיות אתנו. המריבה הייתה זמנית ולא באמת פגעה בחברות, ועוד סיבות שיגידו.)

ניזכר בכך שיצחק היה בדרך למצרים. ה' אמר לו להישאר בגרר. על אף הרעב, יצחק הצליח במעשיו. הוא כרה בארות, עבד באדמה והתעשר מאוד. הפלישתים קינאו בו, וגרשו אותו מארצם. יצחק עבר לאזור נחל גרר וחפר שם בארות. גם שם הציקו לו הפלישתים, סתמו לו בארות ורבו על אחרות. נשאל: אם אתם הייתם במקום יצחק – מה הייתם עושים כעת? עוברים דירה... ובאמת – זה מה שיצחק עושה.

לימוד הפסוקים:

- קראו את פסוק כ"ג – לאן עבר יצחק דירה? לבאר שבע.
- נקרא ביחד את פסוקים כ"ג-כ"ה, ונחפש דברים שקורים ליצחק – כמו לאברהם.
- עצם ההליכה לבאר שבע.
 - ה' נגלה אל אברהם והבטיח לו שוב הבטחת הזרע.
 - יצחק בונה מזבח וקורא בשם ה' (אברהם – פרק י"ב, פסוקים ז'-ח').
 - יצחק חופר באר בבאר שבע (מפרק כ"א פס' כ"ה משתמע שאברהם חפר באר, ועבדי אבימלך גזלו אותה).

נזכיר שוב – מעשה אבות - סימן לבנים. ליצחק קורים דברים בדומה למה שקרה לאברהם.

נשאל: יצחק עבר דירה לבאר שבע, וה' נגלה אליו. מדוע ה' אומר לו 'אל תירא'? האם יש לו סיבה לפחד ממה שהוא נשמע את תשובות התלמידים. לבסוף נסביר את דברי הרמב"ן (כ"ו, כ"ד): "בעבור שהברית אבימלך מעליו מקנאתם בו וגם רועי גרר רבו עמו, היה מתירא פן יאספו עליו ויכוהו הוא וביתו. והבטיחו הקב"ה שלא יירא מהם ויברך אותו". ואמנם אנו רואים, ששוב כרו עבדי יצחק באר. ברגע הזה, שבו יצחק (ופועליו) מצאו מים – שוב מגיע אבימלך עם המשלחת שלו: אחוזת מרעהו (רס"ג – זה שם של אדם. רמב"ן – היו כמה רעים) ופיכול שר צבאו של אבימלך. הם פונים אל יצחק כדי לכרות עמו ברית.

נשאל: למה גירשו אבימלך ועבדיו את יצחק? כי קינאו בו על הצלחתו (פס' י"ד). אז למה הם באים עכשיו? נבקש לבסס את התשובה בפסוקים (פס' כ"ח: הפלישתים רואים שה' עוזר לו. כדאי להם להיות אתו בקשר).

נשאל: מדוע הם רוצים לכרות ברית עם יצחק? רמב"ן (פס' כ"ט) מסביר: "ועתה אמרו בלבם – בעבור שהפרנו אנחנו את בריתנו עם יצחק ושילחנוהו מעלינו, גם הוא יפר את בריתו עמנו וגרש זרעו את זרענו מן הארץ. לכן עשו עמו ברית חדשה והתנצלו לאמר לו שלא הפרו הברית הראשונה, שלא עשו עמו רק (אלא) טוב".

נשאל: הפלישתים אומרים ליצחק שהם עשו לו 'רק טוב'. האם זה נכון? (תשובות מתלמידים: הרי ראינו את סתימת הבארות והמריבות על שאר הבארות.) ניתן להסביר, שהפלישתים רואים את הטוב שבמעשיהם בכך שלא נגעו ברבקה, וכששלחו את יצחק מעליהם – לא לקחו לו את הרכוש. מבחינתם – הם לא 'נגעו בו' (רמב"ן).

יצחק, בנו של אברהם, מעדיף דרכי שלום. הוא מסכים לחדש איתם את הברית, עושה להם משתה ומשלחם בשלום.

לסיום – מגיעים עבדי יצחק ומספרים לו: 'מצאנו מים'¹. יצחק ממשיך ליישב את הארץ בכל מקום שאליו הוא מגיע. יצחק קורא לבאר 'שבעה', על שם העיר באר שבע. גם כאן – מעשה אבות סימן לבנים. גם אברהם כרת ברית עם אבימלך בבאר שבע, וקרא לעיר על שם השבועה: 'כי שם נשבעו שניהם'.

הצעות להמחשה:

- השקופית האחרונה מהמצגת של השיעור הקודם - 'מצאנו מים' – בסמל העיר ראשון לציון.
- טבלת השוואה – מעשה אבות סימן לבנים.

¹ זה הזמן לחזור למצגת ממערך השיעור הקודם. בתמונה האחרונה – בסמלה של העיר ראשון לציון, מופיע הכיתוב: מצאנו מים. נשאל את התלמידים: מדוע דווקא כיתוב זה? והם יסבירו לנו שזה מהפסוק בפרקנו.

מסרים והפנמה:

- מעשה אבות סימן לבנים.
- יצחק – איש של שלום ואמת. הוא מוכן לחדש את הברית עם אבימלך, אך מוכיח את אנשיו על מעשיהם והתנהגותם.
- יצחק – איש ההתיישבות. בכל מקום שאליו הוא מגיע, הוא כורה באר ומתיישב.

סיכום וסיום:

לסיכום הפרק כולו, נערוך השוואה בין מעשי אברהם ומעשי יצחק. דפי ההשוואה לתלמיד נמצאים בנספח למהלך ההוראה. השוואה זו אמנם 'מסכמת', אך נתח השיעור המוקצב לה גדול - כמחצית השיעור.

מבט שלם:

סיימנו את הסיפור של יצחק והבארות. ניתן לתמצת את הסיפור בקצרה: רעב-ירידה לגרר-הצלה מאבימלך-עושר, מאה שערים-בארות-ברית עם אבימלך. יצחק חזר לבאר שבע, ואנו חוזרים לאוהלם של יצחק ורבקה ולהתרחשויות שקורות שם. שני הפסוקים האחרונים בפרק – פסוקים ל"ה-ל"ו – הם המצג להתרחשויות בפרק כ"ז, גנבת הברכות. לפיכך נתייחס אליהם במהלכי השיעור הבאים.